

„Multiplicitatea existenței” ca aspirație erotică masculină. O analiză a romanului „Cele 20 000 de femei din viața unui bărbat” de Gabriel Osmonde din perspectiva lui Georges Bataille asupra sexualității/ ‘The multiplicity of existence’ as male erotic aspiration. An analysis of ‘The 20000 Women in a Man’s Life’, a novel by Gabriel Osmonde from Georges Bataille’s perspective on sexuality

Drd. Gorovei Elena Daniela
Universitatea „Dunărea De Jos” Din Galați

Abstract: *There are three sub-themes that depict the larger subject of male existential crisis in the novel ‘The 20000 Women in a Man’s Life’ by Gabriel Osmonde, namely: sexuality, death and literature. This paper aims at illustrating how the concept of ‘multiplicity of existence’ as put forward by the novel’s author can be correlated with George Bataille’s standpoint on eroticism. The latter is seen as a desire to escape one’s fragmented existence so as to gain access to the sense of union one can attain in death only.*

Following a series of failed erotic attempts, the main character identifies a possible suicide as a means to experience the feeling of continuity so craved by his soul. He delays his suicide plan several times, the last one being justified by the need to create a fiction which would compensate, at least partially, for the failures in his real life. Thus, the novel in question is a metafiction which brings together, subtly unifying them, the individual destiny of a man undergoing a crisis and the separate destinies of his alter-egos.

Keywords: *crisis, eroticism, multiplicity of existence, masculinity*

Gabriel Osmonde este pseudonimul literar ales de scriitorul rus de limbă franceză, Andrei Makine, pentru a semna patru dintre romanele sale publicate în intervalul 2001-2011: *Călătoria unei femei care nu se mai teme de îmbătrânire* - 2001, *Cele 20 000 de femei din viața unui bărbat* – 2004, *Lucrarea iubirii* – 2006 și *Alternaștere* – 2011.

Al doilea din această serie, *Cele 20 000 de femei din viața unui bărbat* prezintă existența unui bărbat autodeclarat mediocru, profesor universitar de literatură comparată, divorțat după douăzeci de ani de căsătorie, un bărbat care nu își găsește rostul în propria existență. Eșecul pare determinat de incapacitatea de a pune în acord două dimensiuni ale ființei sale: dorința sexuală și aspirația la iubire. Masculinitatea sa se definește exclusiv din perspectiva acestor două elemente, iar criza pe care o trăiește cunoaște patru etape la trei vârste diferite: adolescentul dominat de impulsul sexual, tânărul căruia i se refuză plăcerea carnală, cvadragenarul divorțat care vrea să-și împlinească fanteziile erotice adolescente, același cvadragenar care constată că dorința sexuală, odată satisfăcută, are nevoie de repetare la infinit, dar mai ales, de prelungirea în intimitate și afectivitate.

Trei subteme construiesc marea temă a crizei masculine în acest roman: sexualitatea, moartea și literatura. Conceptul de „multiplicitate a existenței” pare a le uni și a da cheia de interpretare a scrierii. Și consider că, sub umbrela lui, pot fi aduse împreună și de concepția lui Georges Bataille despre erotism, despre actul sexual ca modalitate de ieși din fragmentarismul existenței pentru a accesa unitatea pe care doar în moarte o mai regăsim. Mai întâi, sexualitatea satisfăcută doar în compania prostituatelor accentuează, nu diminuează – ca în cazul prostituției sacre de odinioară, sentimentul discontinuității. Ca urmare, în căutarea continuității, personajul lui Gabriel Osmonde găsește soluția morții, a sinuciderii pe care o amână de câteva ori, ultima dată fiind pentru a compune o ficțiune care să compenseze, măcar parțial, neîmplinirile vieții reale. Așadar, scrierea este un metaroman care adună la un

loc, într-o subtilă unitate, destinul individual al unui bărbat în criză și destinele *separate* ale alter-egorilor sale.

Titlul intrigă, vorbind despre imposibilitatea bărbatului de a alege, dorința nesățioasă a adolescentului de a se bucura de multe femei, câte una în fiecare zi a existenței sale de bărbat activ sexual. Criza masculinității pe care Alexis Taraneau o trăiește este provocată de absența iubirii în plăcerile carnale și de absența plăcerii sexuale în intimitatea afectivă a căminului. Roger Scruton observă că, în dorința sexuală autentică, se regăsește o dorință de întrupare a sinelui în celălalt și a celuilalt în sine. Astfel, negăsind posibilitatea reflectării în celălalt prin dorință și iubire deopotrivă, sinele nu se poate cristaliza autentic și substanțial, ceea ce îl duce la gândul morții ca posibilitatea de ieșire din golul existențial. Această din urmă observație este pusă în relație cu concepția lui Georges Bataille despre erotism, despre interdicte și transgresarea lor ca modalități de ieșire din discontinuitatea individualismului.

Georges Bataille analizează erotismul dintr-o perspectivă integratoare care are în centrul său omul și unitatea spiritului său, evidențiind legătura dintre erotism, viață și moarte: „Despre erotism se poate spune că este aprobarea vieții până și în moarte” [Bataille, 2005: 23]. Sexualitatea la oameni are un scop natural, prin funcția de reproducere, și un scop psihologic și anume căutarea unei „exuberanțe a vieții” [Bataille, 2005: 23], dar amândouă reflectă discontinuitatea ființelor umane. Aceasta este pusă în evidență de abisul dintre ele și de faptul că fiecare individ este distinct de ceilalți, singurătatea individuală în fenomenul nașterii și în cel al morții fiind aspecte de necontestat. Continuitatea ființei este căutată în moarte și ilustrată de funcția de reproducere căci unirea spermatozoidului cu ovulul reprezintă o formă de continuitate care are drept scop crearea unei noi ființe, discontinue, dar care „poartă în sine trecerea la continuitate, fuziunea, mortală pentru fiecare dintre ele, a două ființe distincte” [Bataille, 2005: 26] și care va trăi „nostalgia continuității pierdute” [Bataille, 2005: 27], cu atât mai mult cu cât are conștiința propriei efemerități. Din această nostalgie se nasc trei forme de erotism pe care Georges Bataille le analizează în studiul său: erotismul trupurilor, cel al sufletelor și cel sacru, toate urmărind „a substitui izolarea ființei, discontinuitatea ei, cu un sentiment de continuitate profundă” [Bataille, 2005: 27]. Consider că una dintre cauzele crizei masculinității este blocajul bărbatului în prima formă de erotism identificat[de Georges Bataille, fiind neîncrezător sau neștiutor în puterea iubirii și în puterea legăturii cu divinitatea reprezentată ca Dumnezeu sau dincolo de această formă. Iubirea și sacral s-au retras din sufletele bărbaților, abandonați fiind astfel de orice posibilitate de regăsi unitatea altfel decât efemer în nesatisfăcătoare acuplări sau definitiv în moarte, iar personajul lui Gabriel Osmonde nu este străin de această stare de fapt.

Cu toate că o incontestabilă particularitate a lumii moderne și postmoderne este oferta generoasă din arena sexualității, personajul lui Gabriel Osmonde nu are cu adevărat de unde alege, iar oferta îi este redusă la lumea prostituatelor, ceea ce echivalează cu o criză. Astfel că Alexis, inspirat de una dintre lecturile sale, identifică în multiplicitatea existenței o soluție de a ieși din impasul în care se află. Acesta este și contextul în care personajul își dezvăluie viziunea scindată asupra existenței sale de bărbat care caută împlinirea a două nevoi, deseori confundate: cea de sex și cea de iubire.

Alături de sexualitate, ficțiunea literară este o modalitate ce presupune concomitent, atât accesarea multiplicității existenței, cât și ieșirea din ea. Ieșirea din ea prin actul scrierii este alternativa la posibilitatea de a o face prin moarte. Finalul romanului oferă sugestia că ar

mai fi o altă cale prezentată în următoarele două romane: iubirea necondiționată pentru omenire.

Problema multiplicității este enunțată încă din începutul romanului, când puberul descoperă pornografia ca pe o planetă „a existenței consacrate întru totul explorării pasionale, metodice, neîngrădite a cărnii, a plăcerii, a îmbătătoarei multiplicități a corpurilor feminine” [Osmonde, 2015: 38]. Momentul marchează intrarea în „lumea multiplicității” din care iese coborând de pe „bordelul plutitor”. Cocoșatul, prințul de Bolos, creatorul călătoriilor ce împlinesc fanteziile sexuale ale bărbaților, îi spune: „...pentru dumneata, dragul meu prieten, călătoria abia începe. Te afli numai în prima ei etapă, la ieșirea din lumea multiplicității” [Osmonde, 2015: 222]. Închiderea acestei lumi se realizează odată cu risipirea iluziei că, în sfârșit, s-a născut într-o altă viață în care a găsit autenticitatea existenței alături de trupul frumos, alb, grațios al unei femei pe care ar putea să o iubească. Dar iluzia e trăită ca o stare de grație, ca un vis închis sub pojghița de gheață a unui eleșteu din care, pentru o noapte, bărbatul a scos nu apă, ci un alt timp, o altă viață.

Între aceste două momente liminare, Alexis își duce existența făcând o confuzie în care vede „însăși natura vieții” [Osmonde, 2015: 47]: „Cu vârsta, înțelese că toate poveștile de evoluție sentimentală erau false. Bărbatul era constrâns, de-a lungul întregii sale vieți, să se zbată între cele trei atitudini erotice care puteau fi detectate deja la adolescenți. Experiența amoroasă nu schimba nimic. În funcție de singularitatea femeii iubite sau de absența femeii, bărbatul redevenea când tânărul obsedat secretând dorințe tulburi, când un vițel care somnola în țarcul său conjugal, când un idealist care se juca de-a șoarecele și pisica cu trupul” [Osmonde, 2015: 47]. Citatul impune o opoziție: *multiplicitatea corpurilor feminine* – *singularitatea femeii iubite*. În ea se regăsește drama lui Alexis-puberul care caută zadarnic, în femei, multiplicitatea existenței și drama cvadragenarului Alexis care intuiește că fericirea o poate regăsi în iubirea pentru o femeie. La aceasta, se adaugă constatarea propriei efemerități prin efemeritatea trupurilor femeilor dorite cândva, de-a lungul vieții: Criza bărbatului pare a izvorî din lupta cu timpul, dar, de fapt, ea provine din constatarea eșecului existențial, a nerealizărilor, a golului interior. De aici și fascinația pentru trupurile feminine pline: ele îi amintesc dureros că e trecător, e gol, e neîmplinit, durere pe care o trăiește cu voluptatea adicției. Plinătatea trupului feminin este semnul detașării de timp și de moarte, înscriindu-l într-o existență adolescentină scutind bărbații de conștientizarea trecerii lor inutile prin lume. Atât de inutile încât, avându-și în față propriul fiu decis să se însoare, Alexis prevede în existența lui Julien aceeași trecere, ciclică, lipsită de sens. Și, pentru că tatăl nu știe să dea fiului o altfel de știință de a trăi, acestuia nu îi rămâne decât să adere la mecanismele sociale, împlinindu-se prin muncă. Iar tatălui, sinuciderea. Gândul îi este întărit de disprețul față de propriul trup, palid, flasc, pe care nu îl poate vedea iubit de o femeie. Murdăria propriei ființe este constatată în contextul în care vede murdăria lumii prostituatelor și mai rea decât aceasta nu este decât invizibilitatea în care cade bărbatul singur.

Alexis, profesor de literatură, caută un manual de iubire în romanele de dragoste ale timpului său. Ghicind autorul în spatele acestui demers, am putea presupune că este un context creat pentru a dezavua specificul romanelor de dragoste contemporane, prea brutale în sexualitatea lor, prea murdare în limbaj și în scenele de un erotism extrem. Dar, dacă ne raportăm la personaj, căutarea lui e reflexul unei confuzii între viață reală și ficțiune. Cert este că nu găsește nimic mulțumitor în ele, „gunoiul” lor fiind mai elocvent decât mizerabilia

sa existență. Aparent, soluția ultimă, ficțiunea literară, nu a fost nicicum validată, căci ea nu mai imaginează modalități compensatorii de ieșire din criză, ci consemnează extremele acesteia. Acestor romane le lipsește scriitura înlocuită de un limbaj licențios și de termeni medicali care descriu acte sexuale extreme, văzute ca jaloane în parcursul căutării iubirii. Obscenitatea este dominantă, femeia este înjosită în ciuda sau din cauza aspectului său cuceritor și a apetitului său sexual devorator, iar bărbatul este „o larvă masculină, depresivă, înverșunându-se asupra propriilor sale părți genitale, cu ochiul ațintit la o revistă porno” [Osmonde, 2015: 135]. Alexis se consideră bărbatul mediu, deci nu poate fi personaj în cărțile citite în care identifică „niște anti-eroi foarte eroici, niște oameni medii extraordinari” [Osmonde, 2015: 171]. Concluzia lecturilor este lipsită de orice speranță în privința posibilității de a găsi o cale spre iubire. Omenirea pare a fi într-un moment premergător colapsului pe care și literatura o înregistrează într-o scriitură mai mult sau mai puțin valoroasă din punct de vedere estetic: „Nicio speranță, în afară de ceea ce propunea primul roman pe care l-a citit: omenirea ar trebui să facă un fel de harakiri genetic și să debaraseze ființa umană de orice caracteristică sexuală. Un mic paradis pe pământ, populat cu androgini blajini” [Osmonde, 2015: 137].

Cum literatura contemporană erotică nu i-a putut furniza rețeta fericirii prin iubire, îi dă sugestia sinuciderii pe care o amână, paradoxal, tot pentru lectur;, de data aceasta a unei cărți scrise de Théo Godb – *Multiplicitate contra timp*. Și iată-ne din nou în metaroman și în ilustrarea teoriei multiplicității prin chiar viața celui care a emis-o: „vrând să mor și urând viața, am rămas printre cei vii datorită multiplicității lor” [Osmonde, 2015: 138]. Tânărul aventurier cu origini nobile, polono-lituaniene, este un alter-ego al lui Alexis, a cărui viață tumultuoasă ar fi vrut mediocrul bărbat să o trăiască. Două coordonate definesc existența lui: participarea la conflictele armate prilejuite de Primul Război Mondial și plăcerea sexuală alături de anonime planturoase din diverse bordeli ale Constantinopolului. Ele îi oferă revelația multiplicității ca formă de luptă împotriva hazardului existenței și tot ele îi prilejuiesc ieșirea din ea: într-un hotel de prostituție din Constantinopol, întâlnește o femeie diferită – nobilă rusă, refugiată – alături de care trăiește pentru câteva zile sentimentul eliberării de sine, „de multiplicitatea vieților pe care le dusesem, a corpurilor pe care le posedasem, a măștilor pe care le purtasem. Eram exclusiv și exact ceea ce trăiam în clipa aceea. Eram clipa aceea” [Osmonde, 2015: 147]. El trăiește sentimentul unității interioare situate dincolo de curgerea timpului, adică ceea ce Georges Bataille vedea în actul sexual: sentimentul unei continuități pe care doar moartea o mai poate oferi, unei reînțarceri în magma primordială din care poate ieși un altul, cu o altă viață, cu o altă șansă. Ceea ce pare a fi căutat în atâtea acte sexuale și atâtea sfidări aventuroase ale morții, Théo Godb găsește, la un moment dat, în uniunea plenară cu o femeie. „Multiplicitatea care conduce la unitate și abolește timpul” [Osmonde, 2015: 148] – acesta este noul țel al lui Alexis, chiar dacă vede ridicolul de a urma modelul unui tânăr aventurier din perioada interbelică. Ridicol va fi și eșecul lui, căci femeile îi simt mirosul de „bărbat încolțit”, „de angoasă și de dorință stătută” [Osmonde, 2015: 150].

Așa cum am arătat, există numeroase indicii care induc ideea că scrierea poate fi interpretată ca un metaroman. La cele enumerate deja, adăugăm posibilitatea ca toată situația de pe „bordelul plutitor” să fie în fapt romanul pe care îl scrie Alexis Taraneau în urma eșecului primului roman și ca urmare a observațiilor editorului care însoțesc refuzul. Către

această interpretare conduc cumulate teoria multiplicităților, intertextualitatea cu romanul *Fauve* și cu jurnalul lui Theo Godb, precum și ambiguitatea menținută prezențele masculine de pe vas care par toate alter-egouri ale lui Alexis: el însuși cu un nume nou, Al-Taran (cu rezonanțe orientale, nume de șeic, statut de care îl leagă ideea haremului), profesorul de literatură comparată și cocoșatul. Titlul ultimului capitol, *Începutul*, susține de asemenea, sugestia unui metaroman, dincolo de legătura evidentă cu următoarele două scrieri ale lui Gabriel Osmonde, *Lucrarea iubirii* și *Alternașterea*. Elementul de legătură pare a fi bărbatul cocoșat despre care deocamdată aflăm că este alternativa la sinucidere, cel care a creat posibilitatea experiențelor erotice pe care bărbații nu au cuvinte să le numească. Este cel care, la fel ca editorul, îl îndeamnă pe Alexis să își spună povestea reală a vieții și care îl avertizează să treacă peste ceea ce este comun cu alte existențe. Când Alexis vorbește despre femeia cu privirea detașată din primul pictorial erotic al adolescenței sale, prototipul femeii dorite, cocoșatul se oprește și scoate din diplomat revista cu aceeași femeie afirmând: „E femeia pe care am iubit-o cel mai mult în viață” [Osmonde, 2015: 223]. De ce este acest alter-ego deformat fizic? Simbolistica cocoșei ar putea include sugestia unei poveri afective, dar și a unei urâtenii fizice – expresie a imoralității? – despre care însuși Alexis vorbește privindu-și trupul inexpressiv. Lipsa frumuseții fizice înseamnă lipsa atractivității erotice care, în arena sexualității, este o deficiență de statut care explică și eșecul în plan amoroș.

La marginea arenei sexuale, bărbatului nu-i rămân decât femeile de la marginea societății (prostituatale) sau de la marginea istoriei, acele femei cu statut respectabil în Europa de Est care aleg să-și asume prostituția, din motive financiare, pentru o perioadă de timp. Pe de altă parte, condamnat la singurătate, bărbatul alege să-și construiască un destin... în ficțiunea literară care face posibilă trăirea tuturor fanteziilor sexuale care i-au fost refuzate în viața reală. În felul acesta, bărbatul – profesor universitar de literatură – se aliniază literaturii erotice de actualitate al cărei conținut *trash* și al cărei limbaj medical și obscen totodată le dezavuează numai aparent. Toate acestea sunt subtil strecurate în pânza narațiunii pentru a țese deopotrivă sugestia că Alexis ne pune sub nas adevăratul roman al vieții sale, adevărata ficțiune care dă sens existenței lui, ilustrându-i deopotrivă multiplicitatea și ieșirea din ea.

Referințe bibliografice:

Bataille, Georges, *Erotismul*, Traducere din limba franceză de Dan Petrescu, Editura Nemira, București, 2005.

Eva Illouz, *De ce iubirea doare: o explicație sociologică*, traducere de Virgil Stanciu, București, Editura Art, 2015.

Osmonde, Gabriel, *Cele 20 000 de femei din viața unui bărbat*, traducere de Irinel Antoniu, Univers Publishing House, București, 2015.

Scruton, Roger, *Dorința sexuală. O cercetare filosofică*, Traducere din engleză de Teodora Nicolau, Editura Humanitas, București, 2019.